

Skötselplan för Nämdö naturreservat, Värmdö kommun.

Föreliggande skötselplan har utarbetats av Länsstyrelsen i Stockholms län. Skötselplanen är fastställd genom Länsstyrelsens beslut den 22 mars 2002.

SYFTE MED RESERVATET

Skäl för beslutet samt föreskrifter återfinns i Länsstyrelsens beslut den 22 mars 2002, dnr 18513-2000-48319. Syftet med reservatet skall vara att bevara ett skärgårdsområde av stor betydelse för naturvärden. Den biologiska mångfalden skall bevaras och stärkas inom delar av de skogsområden som är i huvudsak opåverkade av större skogliga åtgärder. Odlingslandskapet samt kalkhällarnas flora skall bevaras. En gynnsam bevarandestatus skall upprätthållas för de naturtyper som har angivits för området enligt EU:s art- och habitatdirektiv. Områdets stora betydelse för friluftslivet skall tillvaratas, dock på ett sådant sätt att friluftslivet inte påverkar områdets naturvärden i negativ bemärkelse.

Syftet uppnås genom att

- de delar i området som består av orörda och variationsrika skogsområden med dess skyddsvärda växt- och djurliv bevaras för fri utveckling genom att inga skogliga åtgärder utförs med undantag för eventuella punktinsatser av naturvårdskäl
- områdets lundmiljöer bevaras från igenväxning genom att lundarna röjs och hävdas
- de äldre byggnaderna och de hamlade träden bevaras
- betes- och åkermarken hävdas genom bete och slätter eller åkerbruk
- de naturgivna förutsättningarna för friluftslivet tillvaratas.

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Naturtyper

Barrskog	265,4
Blandskog	56,2
Lövskog	38
Substratdominerad mark	78,3
Åkermark	10
Skoglös äng	32
Övrig mark	4,5
Vatten (sötvatten)	5,6
Totalt	2237

Naturförhållanden

Nämdö ligger i ytterskärgården söder om Runmarö. Naturreservatets landareal uppgår till 490 hektar och innefattar större delen av norra Nämdö, södra Uvön, Rögrund, Skabban, Åsmansskärskobbarna, Stora Åsmansskär, Lilla Åsmansskär och Åsmansgrunden.

Rögrund, Åsmansskärskobbarna, Stora Åsmansskär, Lilla Åsmansskär och Åsmansgrunden utgörs av låga och mestadels kala skär, delvis beväxta med lövskog eller blandskog. I Nämdöfjärden finns få lämpliga häckningsskär varför öarna har ett stort värde för fågellivet. Ejder, silltrut, gråtrut och tobisgrissla häckar på öarna. Åsmansskären är blockiga och den blockiga terrängen gynnar framförallt tobisgrisslan.

I Nämdös skogar kan man bl. a. möta älg, rådjur och inte minst dovhjortar som spritt sig från en utplantering på Rågskår i början av 1960-talet. Ormvråk och fiskgjuse häckar på ön.

Stora delar av norra Nämdö och Uvöns södra hälft ingår i södra skärgårdens urkalkstensbälte vilket medför att floran är mycket särpräglad och artrik på ormbunkar och orkidéer inom naturreservatet.

Den högsta punkten, Nämdö böte, stiger 42 meter över havet. Härifrån har man en vidsträckt utsikt mot Värmdölandet och större delen av Bulleröarkipelagen. Försvaret hade här en bevakningsstuga under andra världskriget. Idag finns här ett utsiktstorn.

På Östanviks gård finns ett skärgårdsjordbruk med odling och betesdjur. Betesdjuren betar även inom flera andra naturreservat i skärgården. Åkermarken utgörs av små åkerfält med naturgivna former. Betesmarkerna består av hagmarker och före detta åkergården. Hagmarkerna innehåller på några platser en värdefull hävdgynnad flora med bl.a. brunklöver och luden johannesört. På Östanviks strandängar återfinns blåsklöver och blankstarr. I gårdsnära lägen finns flera träd som bär spår av hamling vilket ger en värdefull lavflora. Här finns bl.a. silverlav.

På Nämdö sträcker sig två höjdryggar i nordostlig-sydvästlig riktning. Bergryggarna är kala eller bevuxna med tallskog och med fuktigare gran- och blandskog i sänkorna. Norr om sjön Storträsket är inslaget av lövrika sumpskogspartier stort. Storträsket är en sjö med omgivande gungflymarker med fattig vegetation. Artrika lundmiljöer finns särskilt väl utvecklade kring Östanvik på Nämdö, på Skabban och på delar av Uvön. Här förekommer sårläka, tandrot, myska, underviol, lundskäfting, luktsmåborre och skogsbingel. Orkidéfloran på öarna är rik. I sumpskogarnas bäckdråg och vid källflöden växer dvärghäxört och skärmstarr. På enstaka träd finns lunglav.

Även på Uvön sträcker sig en höjdrygg. Större delen av Uvön är skogklädd med hållmarkstallskogar och örtrik blandskog. Tidigare fanns odlingsmark här men den har till största delen vuxit igen. Den karga miljön och den stora andelen impediment på Uvön har medfört att stora delar av skogen lämnats utan skogliga åtgärder. På Nämdö däremot finns områden som starkt påverkats av skogsbruk, framför allt skogsmarken söder om Långviksviken som kallas Svedlandet.

De relativt opåverkade hållmarkerna och mellanliggande fuktdrågen hyser höga naturvärden. Trädens åldersspridning varierar starkt, självföryngringen är påtaglig liksom tillgången på död

ved. Flera växter som är typiska för naturskogar förekommer som t.ex. ryl, granbräken, klock- och ögonpyrola.

Skabban är en kuperad ö med kalkberggrund. Skogen utgörs av mestadels senvuxen kalkbarrskog med inslaget av ask vilket visar att ön tidigare utnyttjats till bete och lövtäkt.

Skogsområdenas naturvärden uppmärksammades vid nyckelbiotopinventeringen. Det är flera för trakten stora sammanhängande naturskogsområden och lundområden med förekomst av många signalarter och rödlistade arter som tyder på ett mycket högt naturvärde. Delar av naturreservatet utgörs av naturtyper som ingår i EU:s art- och habitatdirektiv och som av Regeringen föreslagits ingå i Natura 2000. Dessa naturtyper är dystrof sjö, skogbevuxen myr, prekambrisk kalkhällmark och västlig taiga.

Kalkhällarna vid Östanvik och skogen på Nämndö böte och Skabban tillhör de botaniskt artrikaste i hela skärgården. Bland sällsyntheterna märks arter som bl.a. Sankt Pers nycklar, stenkrassing, långbladig spåtistel, finnoxel, grusslok och fjällhüllebräken. Kalkhällarnas lavflora innehåller också flera ovanliga arter som t.ex. fjällig svavellav, mångfruktig gelélav, rikfruktig gelélav samt säcklav. På kalkhällarna på Nämndö Böte växer också styv kalkmossa som omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv.

Flera hotade fjärilsarter finns inom Stockholms skärgårds urkalkstensområden. På Nämndö, där vegetationen är mycket varierande och omväxlande mellan öppna marker och sluten skog med kantzoner däremellan finns värdefulla miljöer för fjärilar och andra insekter. Bl.a. har ovanliga arter som apollofjäril, bastardpärlemorffjäril, myskbock och guldbagge påträffats.

De rödlistade arter som påträffats på öarna inom reservatet är ryl, idegran, silverlav, grön sköldmossa, vedtrappmossa, hasselsnok, guldbagge, myskbock, bastardpärlemorffjäril och apollofjäril.

Historik och markanvändning

Nämndö finns omnämnt i skrift redan på 1200-talet i kung Valdemar Seiers seglingsbeskrivning över leden utmed svenska kusten till Reval i Estland. På 1500-talet fanns åtta skattskrivna bönder i Nämndö; fyra i Vesterby, en i Vestanvich, en i Longvich, en i Rörstrand och en på Mörtöön. Östanvik, där prästen "Här Knut" var skattebefriad, har under alla år skilt sig från vanliga skärgårdshemman. Nämndö dominerades från 1600-talet och 200 år framåt av Östanviks säteri, ett av de få säterier som anlades i övärlden. På slutet av 1600-talet lydde 16 hemman under Österwijks Sätessgård - hela Nämndö ytterskärgård, Runmarö, Eknö samt Skiälsmara på Ingarö. Sommaren 1719 brändes nästan hela Nämndö av ryssarna. Östanviks gård byggdes upp igen lite söder om gamla läget. Säteriet splittrades efter laga skiftet åren 1862-63 i fyra gårdar och herrgården revs men än idag finns en del av 1700-tals husen kvar bl.a. en flygel till mangårdsbyggnaden. Omkring 250 meter nordost om Östanviks nuvarande mangårdsbyggnad finns resterna av den forna Östanviks gård, i form av ett husgrundsområde.

Östanviks och Långviks åkermark fanns koncentrerade till de lägre terrängpartierna i anslutning till byarna, på en karta från 1639 (geometrisk delineation förrättad av S.Månsson). Ängsmarken fanns huvudsakligen mellan åkertegarna. Åker och ängsmark var inhägnad och djuren betade på utmarken. Vid laga skifteskarten upprättad 1862 - 1870 hade åkermarken

expanderat på ängsmarkens bekostnad. Det var främst de blötare strandängarna som fortfarande användes som äng. 1940 fanns ingen äng kvar i anslutning till åkermarken. Den mark som utgjordes av åker och äng på 1600-talet är idag fortfarande i hävd och används för åkerbruk och som slåtter- och betesvallar. Längst in i Långviksviken finns idag en stuga som byggdes på 1940-talet men ända fram till 1970 fanns den gamla torpstugan och ladugården kvar.

Öns nordöstra udde kallas Nämndö böte. Ordet "böte" berättar att det här har legat en vårdkase. De ingick i försvarets signalsystem och har anor ner i förhistorisk tid.

På den delen av Uvön som ingår i reservatet har inte funnits några andra gårdar än Sunnansund som fortfarande finns kvar. Sunnansund hörde till Västanviks by. Intill gården fanns lite åker till husbehov, men det var ängsmarken som dominerade Uvöns odlingslandskap på 1860-talet. Ängsmarken fanns huvudsakligen på öns centrala delar. Avkastningen kom öborna till godo men sannolikt även den by som gården tillhörde. Djuren betade på utmarken som var bevuxen med enstaka barrträd. I likhet med Nämndö är utmarken idag skogbevuxen och all ängsmark var försvunnen på 1940-talet. Större delen av odlingsmarken är igenvuxen med lövskog på södra Uvön idag.

Rögrund kan eventuellt under en tid ha nyttjats som betesö men hör till Uvöns grannö - Mörtö.

Nämndös befolkning var som störst på 1870-talet med 321 personer. Idag uppgår året-runt-befolkningen till ca 100 personer som bor utspridda på 18 öar. I början av 1960-talet köpte Stockholms stad stora delar av Nämndö, marker som 1998 övergick till Skärgårdsstiftelsen.

Fritidshusbebyggelse finns inom delar av norra Nämndö men södra Uvön är så gott som obebyggd. Här finns endast en permanentbostad och ett fritidshus.

På Rögrund finns en uthyrningsverksamhet med stugor och konferensanläggning. Verksamheten kan komma att utvecklas på sikt.

Besöksfrekvensen är relativt låg då det inte finns några särskilda anläggningar för det rörliga friluftslivet. Reservatet nås med Waxholmsbåt eller med egen båt. Rögrund nås endast med egen båt eller med taxibåt. Det finns flera skyddade vikar som utnyttjas för bad och ankringsplats för båtar.

INDELNING I SKÖTSELOMRÅDEN

Övergripande mål för skötseln

Ändamålet för skötseln skall vara att bevara ett område med höga naturvärden och av stort värde för friluftslivet genom att:

- naturskogen på norra Nämndö, södra Uvön, Skabban och Rögrund lämnas för fri utveckling med undantag för eventuella punktinsatser av naturvårdsskäl
- Storträsket inte utsätts för åtgärder som påverkar hydrologin

- resterande skogsmark utgör trevliga, lättframkomliga och attraktiva strövskogar
- odlingsmarkerna och odlingsytornas strukturer på norra Nämndö kring Östanvik hålls i hävd genom bete, slätter och åkerbruk. Brynmiljöerna bevaras och utgörs av en mjuk övergångszon mellan öppen mark och skogsmark.
- lunden vid Oxhagen (Kyrknäset) bevaras genom röjning och hävd
- stigar och vandringsleder hålls i stånd

Skötselområde 1

Öppen mark. Marken brukas som åker.

Mål

Öppen mark, åkerbruk.

Skötselåtgärder

Årlig odling eller bete. Diken och åkerrennar slås eller betas årligen och hålls fria från uppslag av sly.

Skötselområde 2

Området utgörs av strandäng, hagmark och åkermark som övergått till friskängar-fuktängar. På strandängen vid Östanviks gård finns en typisk strandängsflora med bl.a. blåsklöver. Sydväst om Långvik finns torrängar med bl.a. kattfot, vildlin, backnejlika och solvända. Delar av området vid Marsängen, Mossen och söder om Långvik har nyligen röjts. På Marsängen och i slutningen invid vägen mot Långviksviken finns två hamlade sälgar. I anslutning till Marsängen och på östra slutningen vid stigen ned mot bryggan vid Nämndö böte finns flera hasselbuketter. Sydväst om själva Långviks gård finns en stuga som idag nyttjas som jaktstuga av en jaktklubb. Vid stranden i Långviksvikens innersta del finns en aldunge.

Mål

Skötselområdet skall utgöras av öppen och välhävdad mark.

Skötselåtgärder

Årligt bete. Röjning av unga barrträd och slyuppslag vid behov. Området kring jaktstugan skall hållas i välordnat skick. Förutsättningarna för en återupptagning av hamlingen utreds. Hamling återinförs enligt en sådan utredning. Området i omedelbar anslutning till de hamlade träden hålls öppna. Hasselbuketterna hålls fria från uppslag av sly och barrträd. Aldungen kan tas bort.

Skötselområde 3

Bergbundet halvöppet område med blandat trädskikt. Området betas.

Mål

Halvöppen välhävdad hagmark.

Skötselåtgärder

Området betas årligen

Skötselområde 4

Lund. Trädskiktet består främst av ädellöv och enstaka oxlar. Några askar bär spår av tidigare hamling. Hasselbuketter finns spridda inom området. Kärlväxtfloran utgörs av typisk lundflora.

Mål

Örtrik lövlund där förutsättningarna för ädellövträd och de lundartade växterna bevaras. Inga större uppslag av barrträd och sly får förekomma.

Skötselåtgärder

Trädskiktet glesas ut. Rövning av barrträd. Förutsättningarna för en återupptagning av hamlingen utreds. Hamling återinförs enligt en sådan utredning. Området kan betas.

Skötselområde 5

Område med bebyggelse och samt ekonomibyggnader.

Mål

Pågående markanvändning.

Skötselåtgärder

Området hålls i välordnat skick.

Skötselområde 6

Gräsbevuxet område lämpligt för tältning.

Mål

Välskötta områden där tältande besökare kan campa kortare perioder.

Skötselåtgärder

Områdena hålls i välordnat skick. Inga anläggningar för friluftslivet förutom eldplatser och eventuellt någon mindre sanitär anläggning.

Skötselområde 7

Skogsområden bestående av sumpskog, hällmarkstallskog, barnaturskog med relativt hög andel död ved, örtrik lövskog och blandskog. Inom området på Nämdö finns flera nyckelbiotoper och områden som bedömts ha höga naturvärden i Skogsvårdsstyrelsens

nyckelbiotopinventering. Här finns också de skogliga Natura 2000-områden som utpekats. Storträsket är också ett Natura 2000-område. Sjön är en dystrof sjö. Gynnsam bevarandestatus upprätthålls genom att områdena lämnas för fri utveckling.

Mål

Skog opåverkad av skogliga åtgärder. Storträsket behålls intakt utan åtgärder som förändrar hydrologi.

Skötselåtgärder

Fri utveckling. Döda och omkullfallna träd lämnas med undantag av de träd som eventuellt faller ned över vandringsleder och vägar, som läggs åt sidan eller kapas så att fri passage uppnås.

Skötselområde 8 och 8a

Gamla inägor som mestadels vuxit igen med lövträd. I det södra området finns ett parti med gamla fruktträd. I norra området finns flera hasselbuketter i anslutning till en inäga längs med stigen från Dalsundet mot Jungfrufjärden. Centralt i det norra området finns också en inäga (8a).

Mål

Utveckling till lundmiljöer. Inägan i norra området skall fortsätta vara öppen.

Skötselåtgärder

Hasselbuketterna röjs fram. Fruktträden röjs fram. Røjning av slyuppslag och barrträd. Fortsatt røjning vid behov. Inägan (8a) slås årligen. Området kan betas.

Skötselområde 9

Områden som helt eller delvis påverkats av skogsbruk under de senaste decennierna genom att avverkningar skett. Lillträsket är en inäga som nu är helt igenvuxen med vass.

Mål

Skog med hög lövskogsinblandning.

Skötselåtgärder

Naturvårdsanpassat skogsbruk med inriktning på stor andel lövträd. Körvägen i området nordost om Sårnåset lagas. Delar av området i anslutning till odlingsmarken på Nämndö kan betas.

Skötselområde 10

Kalskär eller öar med mindre skogspartier.

Mål

Bibehållen natur.

Skötselåtgärder
Ingen skötsel.

RESTAURERINGSBEHOV

Etapp 1
Röjning av lunden i Oxhagen (område 4)

Etapp 2
Röjning och restaurering av de tidigare inägorna på Uvön (område 8)

FRILUFTSLIV

Övergripande mål

Nämdös värde för friluftslivet skall tillvaratas genom att området även i fortsättningen hålls tillgängligt för besökare och båtfolk. Friluftslivets nyttjande skall ske på ett sådant sätt så att naturvärdena inte äventyras. Några nya större anläggningar för friluftslivet skall inte iordningställas.

Anordningar för friluftslivet

Inom reservatet finns en uthyrningsstuga invid Östanviks gård, där det också finns en gästbrygga och möjligheter att tälta. Dessutom finns en plats för korttidscamping vid Långviksvikens östra strand. En toalett och sopmaja skall uppföras i anslutning till Oxhagen/Kyrknäset som är en populär rastplats. Smärre kompletteringar av sopmajor och toaletter kan eventuellt behöva göras i framtiden. En toalett kan t.ex. behöva uppföras längs östra stranden vid Långviksviken och vid västra Dalsundet då dessa vikar erbjuder goda ankringsmöjligheter för fritidsbåtar.

På norra Nämdö finns ett antal leder och stigar varav en stig är anlagd som en naturkulturslinga. Ett utsiktstorn är uppfört på Nämdö böte.

På Rögrund finns uthyrning av stugor och konferensanläggning. Anläggningen kan komma att utvecklas på sikt med ytterligare några stugor eller bodar.

Anläggningarnas läge anges på kartbilaga 3.

Tillgänglighet

Reservatet nås med Waxholmsbolagets båt från Stavnäs och Saltsjöbaden och med egen båt. Till Rögrund kommer man endast med egen båt eller taxibåt.

Riktlinjer och åtgärder

Verksamheterna för friluftslivet omfattar stigsystem, skyltning, stigunderhåll och renhållning. Städning av frekventerade platser och stränder bör utföras efter behov. Naturvårdsförvaltaren står för renhållningen inom hela reservatet.

INFORMATION OCH UTMÄRKNING AV RESERVATETS GRÄNS

Information om reservatet skall finnas på informationstavlor i anslutning till båtbyggarna vid Östanvik, Nämndö böte och Uvön (Sunnansund) och vid bryggan på Rögrund. Dessutom skall en skylt sättas upp på anslagstavlor vid bryggorna i Sand och Solvik samt vid stigen mellan Västanvik och Långvik, vid Östanviks gård, Långvik, Skärvassa och på sopmajan/toaletten vid Oxhagen. Mindre informationstavlor skall sättas upp på Skabban, vid Långviksviken och vid Dalsundet och Åskgropen på Uvön samt på Åsmansskären. Skyltarna skall utarbetas av Länsstyrelsen och sättas upp av naturvårdsförvaltaren.

Reservatets gränser skall märkas ut enligt svensk standard (SIS 15 03 22) enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.

SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE ÅTGÄRDER

<i>Skötselåtgärd</i>	<i>När</i>	<i>Var</i>	<i>Ansvar</i>	<i>Prioritet</i>	<i>Finans</i>
Åkerbruk	Årligen	Omr. 1	Brukare	1	SSL
Bete	Årligen	Omr. 2 o 3	Brukare	1	SSL
Restaurering	2002	Omr. 4 Oxhagen	Brukare/ entreprenör	2	SSL
Restaurering	2003	Omr. 8 Uvö	Brukare/entre prenör	2	SSL
Tillsyn av skötsel	Årligen	Hela reservatet	Förvaltare/ tillsynsman	1	SSL
Tillsyn av föreskrifter	Årligen	Hela reservatet	Förvaltare/ tillsynsman	1	SSL/Länsstyrelsen
Uppföljning av mål	Vart 5- 10 år	Hela reservatet	Länsstyrelsen	1	Vårdanslaget
Informationsmaterial och utmärkning av leder	2001-2002	Hela reservatet	Länsstyrelsen/ SSL	1	Vårdanslaget

JAKT OCH FISKE

Jakt- och fiskrätten tillkommer fastighetsägaren, och får ske enligt jakt- och fiskelagstiftningen. Allmänheten har rätt att fiska med rörliga handredskap enligt gällande bestämmelser.

NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Förvaltare i naturvårdshänseende skall vara Skärgårdsstiftelsen. Samråd om förvaltningen skall fortlöpande ske med Länsstyrelsen. Förvaltaren ansvarar för tillsynen av området. Anteckningar om tillsyn och övrig naturvårdsförvaltning skall kontinuerligt föras av förvaltaren.

TILLSYN, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING

Årlig dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder

Varje år skall anteckningar göras över utförda skötselåtgärder. Uppföljning av skötselåtgärder och sammanställning görs av den som ansvarar för skötseln. Avrapportering sker till Länsstyrelsen när så erfordras.

Uppföljning av mål och gynnsam bevarandestatus

Uppföljning av mål och gynnsam bevarandestatus görs av Länsstyrelsen vart femte till tionde år.

EKONOMISK PLAN (undantas från fastställelse)

Staten bekostar reservatsskyltar. Skärgårdsstiftelsen står för övriga kostnader för naturvårdsförvaltningen.

Förvaltningskostnaderna utgörs av skötselåtgärder, gränsmarkering, informationsskyltning, renhållning samt tillsyn. Utredning av kostnader för naturvårdsförvaltningen görs vid planering av åtgärderna.

BILAGOR

- Bilaga 1. Översiktskarta
- Bilaga 2. Karta med skötselområden
- Bilaga 3. Karta med anordningar för friluftslivet

Nämdö naturreservat

BILAGA 1.
[Hatched box symbol] = ingår ej i reservatet

Nämdöfjärden

Stora och Lilla Asmansskar

Stora Husarn

Rögrund

Uvön

Sunnansund

Tömudden

Mörtö

Ekholmen

Nämdö

Nämdö

Sand

Orrön

Västervik

Stor-träsket

Långvik

Östervik

Kackskar

Skabban

Nämdö bote

Boskapsön

Rågskar

Braka

Ormskar

Brunskar

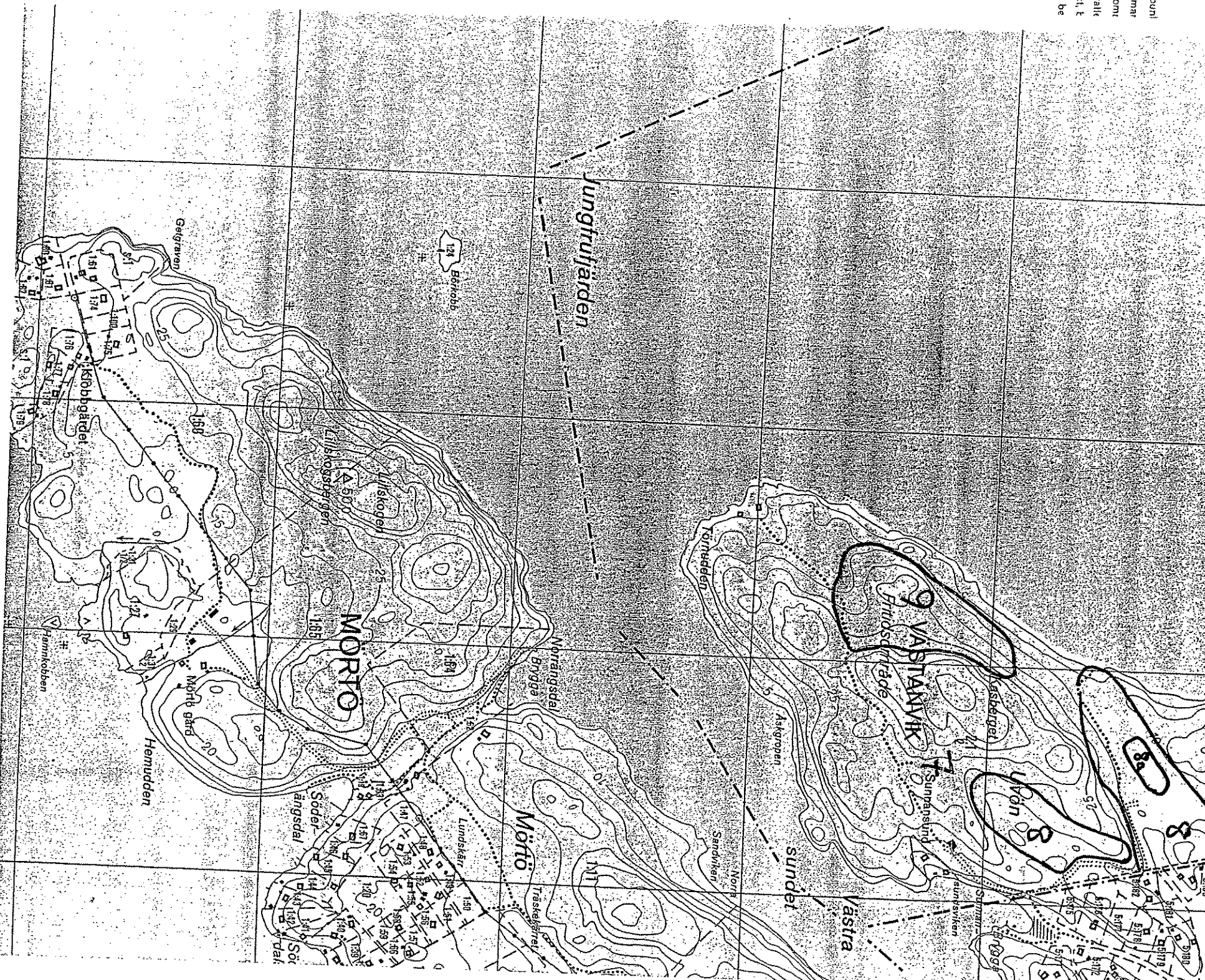
Koskären

Ångsskar

- △ 00,0 Triangelpunkt
- 00,00 Avvägd, mar
- 00,0 Avvägd, omi
- 00,0 Avvägd, valk
- 00 Höjdpunkt, t
- 00 Vattenyta, be

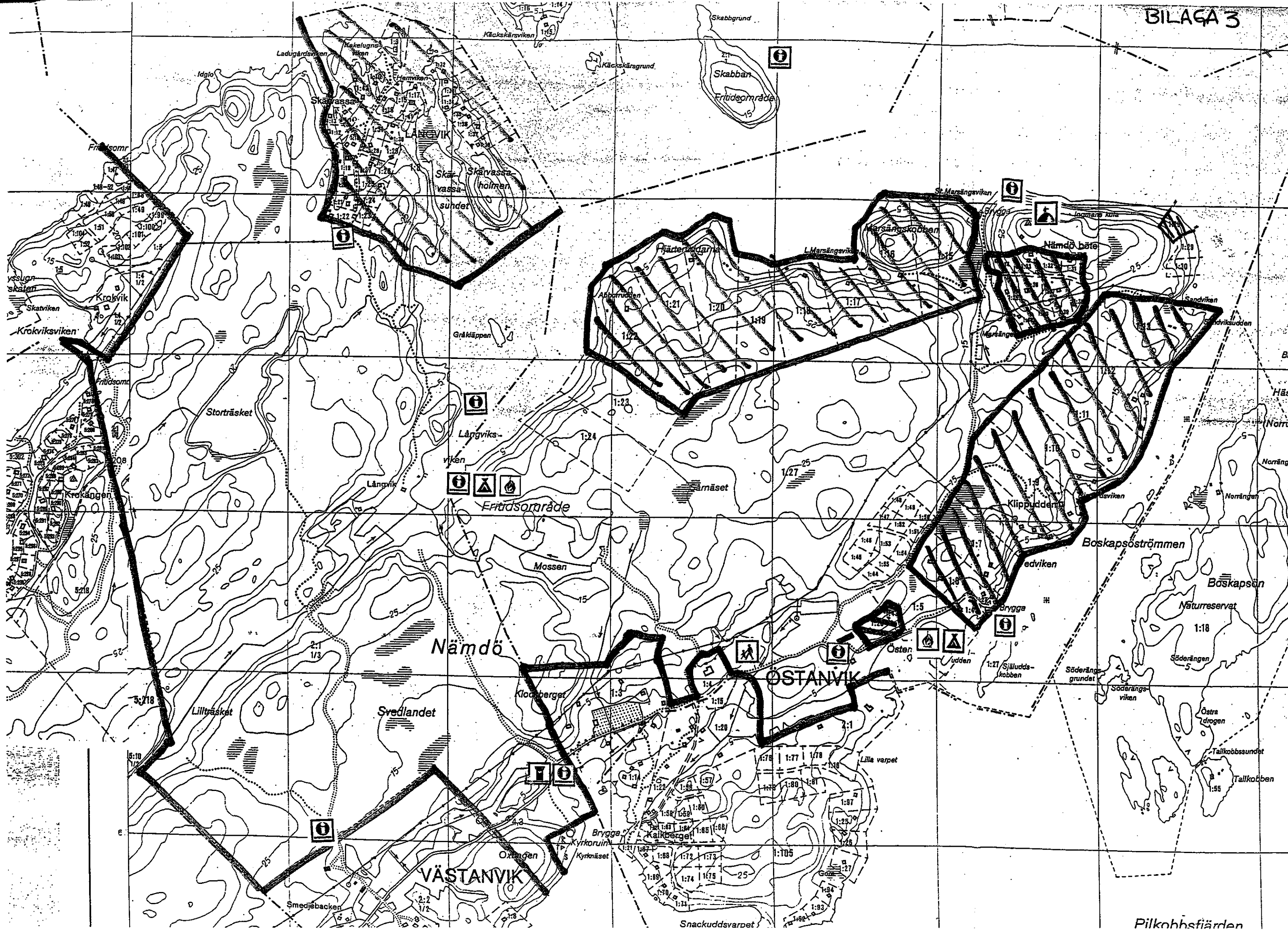

NÄMDÖ S/N
VÄRMÖ K/N 1:2

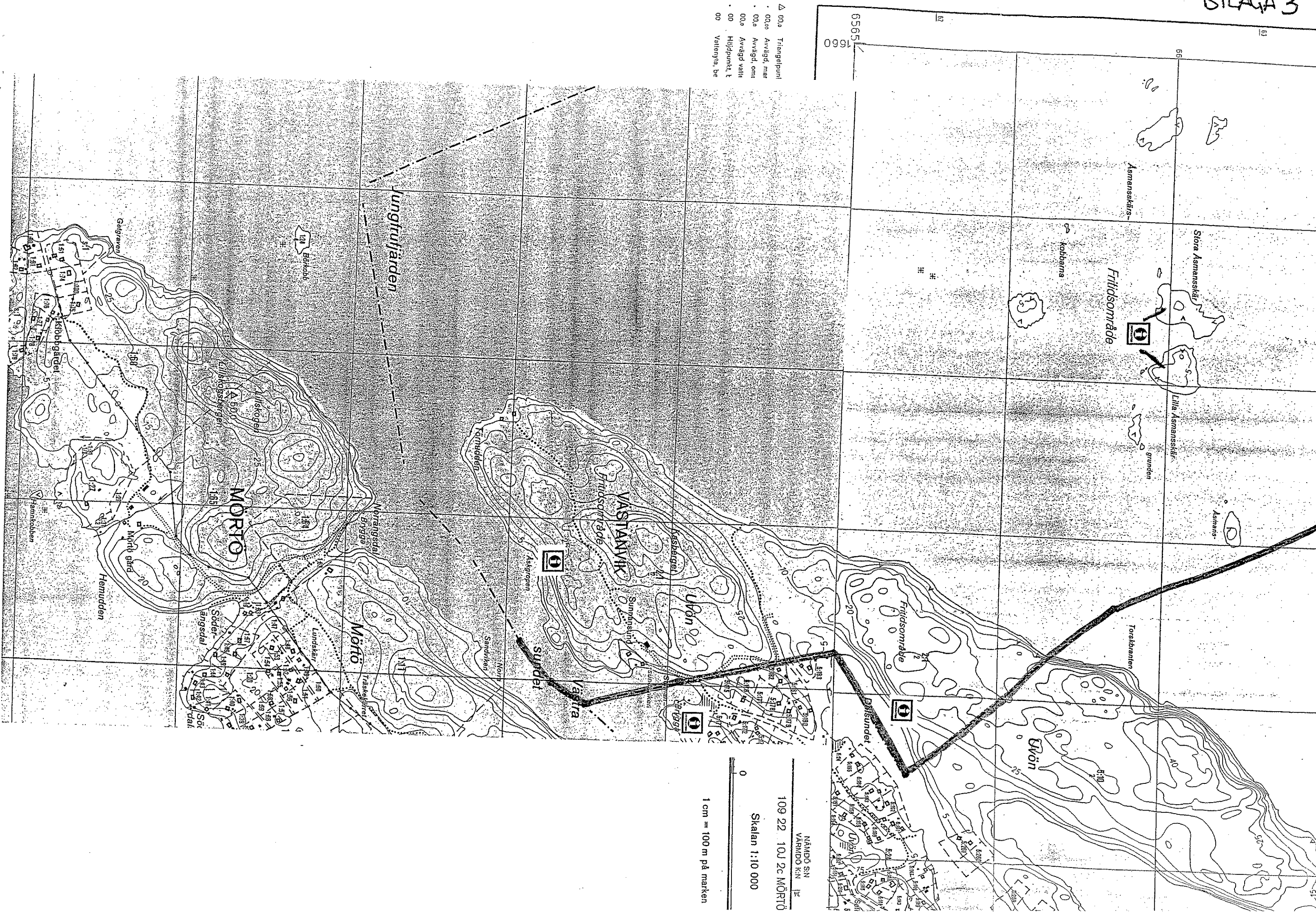
109 22 10J 2c MÖRTÖ

Skalan 1:10 000

1 cm = 100 m på marken

- △ 00a Triangelpunkt
- 00a Avvägd, mar
- 00a Avvägd, omi
- 00 Avvägd vatte
- 00 Högpunkt, t
- 00 Vattenyta, be

NÄMDO SN
 VÄRMDÖ KIN 1:2

109 22 10J 2c MÖRTO

Skalan 1:10 000

0
 1 cm = 100 m på marken

HANINGE K:N
DALARO S:N

VÄRMÖ K:N
NÄMDÖ S:N

MÖRTÖ

BILAGA

